

נספח: לוח מאורעות המרד והחורבן

רצח חלק מראשי המורדים והמתונים	שריפת בתי האצילים ושטרי החוב		פרוץ המרד, ביטול קורבן הקיסר	היהודים מתלוננים על פלורוס	
אלול	אב		אייר	ניסן	
ג'תתכו (66)					

	נפילת יודפת, העיר הראשונה בגליל			גאלוס מוכה ונסוג, הקמת הממשלה	גאלוס מגיע ליהודה
	תמוז			חשוון	תשרי
ג'תתכז (67)					

	האדומים נכנסים לירושלים, רצח הכה"ג	כל עבר הירדן נכבש ע"י הרומאים			נפילת גמלא והגליל, יוחנן נכנס לירושלים
	ניסן	אדר			תשרי
ג'תתכח (68)					

	אספסינוס נתמנה לקיסר	שמעון בר גיורא נכנס לירושלים			
	תמוז	ניסן			
ג'תתכט (69)					

סיום חורבן ירושלים	חורבן המקדש והעיר התחתונה	דיק סביב העיר, הרעב גובר	פריצת החומה החיצונה	תחילת המצור על ירושלים	שלושה פלגים של המורדים נלחמים בירושלים, שריפת המחסנים
אלול	אב	סיוון	אייר	ניסן	חורף
ג'תתל (70)					

נספח: הסיבות לחורבן ולכישלון המרד

חלק מהסיבות דלקמן, כמובן, נובעות זו מזו.

ראיית הנולד

מאי דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה? אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים (גיטין נה:). רש"י: דואג לראות הנולד שלא תארע תקלה בכך אם אעשה זאת.

רחמים על בוגד

ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס, החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו (גיטין נו:). רש"י: סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו.

חוסר סיכוי מעשי

אמרו להו (המורדים לרבנן): ניפוק ונעביד קרבא בהדייהו. אמרו להו רבנן: לא מסתייעא מילתא (גיטין נו:).

לחימה תחת רעב

יצא רבן יוחנן בן זכאי לטייל בשוק, וראה אותם ששולקין תבן ושותין מימיו. אמר: בני אדם ששולקין תבן ושותין מימיו, יכולין לעמוד בחיילותיו של אספסיאנוס? (איכה רבה פרשה א אות לא).

שנאת חנם

מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם (יומא ט:).

אהבת ממון ושנאת חנם

בשני (מקדש שני), מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם (ירושלמי יומא פ"א ה"א).

הנהגת גדולי ישראל

רז"ל הלכו לאורם של רשב"ג ור' יוחנן בן זכאי וקבעו להם לקו היסטורי, שראשי המרד אמללו את עמם, ובמידה לא מועטה מתוך שהתייחסו בביטול גמור כלפי שרי התורה, "החכמים יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל" (הרב הרצוג במאמרו "משהו על יוסף בן מתתיהו" אות ד).

חוסר התחשבות בקנאים

על חנן (מראשי המתונים) מוטלת במידה רבה האשמה בחורבן שבא על העיר: בגלל הסתתו הפרועה למלחמת השמד בקנאים מבלי אף לנסות להציע דרך של פשרה ושלום, ובעקב יחסו אל הקנאים לא כאל אחים מנוגדים בדעותיהם כי אם אל אויבים גמורים – באה העיר למלחמת אחים מרה ומתישה זו שהביאה לאחר מכן לחורבן (דורות הראשונים חלק א כרך ד עמוד 116).

יוספוס כמפקד הגליל

אין ספק כי יוספוס הוא האשם בכך שהגליל לא היה מסוגל להתייצב נגד עוצמת הצבא הרומאי שהביא אספסינוס, שכן לאחר שהתייש והחליש את הגליל במלחמות האחים שניהל, ולאחר שהביא לקרע בין הגליל וירושלים, שוב לא נותר זמן וגם לא אפשרות להתגונן (דורות הראשונים חלק א כרך ד עמוד 109).

הזמנת שמעון בר גיורא לירושלים

הצעד השפל של הכהנים הגדולים ומעט האדומים בהזמין את שמעון בר גיורא (אחד מראשי הפלגים של המורדים) לבוא ולהילחם בקנאים, הוא שהביא את מלחמת האחים לשיא רתיחתה, והוא גם שהיווה את הגורם הסופי לחורבן (דורות הראשונים חלק א כרך ד עמוד 121).

כישלון שריפת מכונות המלחמה החדשות

והרומאים חשבו כי לא יעלה בידם לכבוש את העיר לעולם, אם גם הסוללות האלה תאבדנה (כמו הסוללות הקודמות)... ואנשי יוחנן... ניסו להגיח אל הסוללות בטרם יספיקו הרומאים להציג עליהן את הכרים, אולם הפעם (בניגוד לפעם הראשונה) לא הצליחו במזימתם... הסיבה הראשונה לדבר היתה, כי לא עשו את הדבר בלב אחד ובהשכל ובדעת, ולא יצאו

חוצץ כולם, כי אם בגדודים [קטנים], וגם אלה התפרדו ונזהרו [יותר מן המידה] ויראו לנפשם. סוף דבר: הם עשו את מעשיהם שלא כדרך היהודים (מלחמת היהודים ספר ו פרק א סעיפים ב-ג).

נספח: מנהיגי הפלגים והצדדים השונים

מתונים

רבן יוחנן בן זכאי: נשיא ישראל בזמן החורבן. התנגד לקנאים, יצא מירושלים לדבר עם הרומאים. דאג לשימור התורה ביבנה ולתקנות לאחר החורבן.

רבן שמעון בן גמליאל הזקן ("הנהרג"): נשיא ישראל לפני רבן יוחנן בן זכאי. התנגד למרד, ולאחר פריצתו ניסה לתמוך בו בעדינות בהיותו חלק מממשלת המרד, וקיווה להגיע לשלום עם הרומאים. נהרג ע"י הרומאים, מעשרת הרוגי מלכות. ויש מי שכתב שנהרג ע"י הקנאים.

יהושע בן גמלא: כהן גדול, היה חלק מממשלת המרד. נרצח במהלך הרציחות שאירעו ע"י הקנאים והאדומים, כיוון שהתנגד למרד.

יוסף בן גוריון: מונה ע"י ממשלת המרד למפקד המרד בירושלים, יחד עם חנן בן חנן.

חנן בן חנן: צדוקי, שהיה בעברו כהן גדול, ראש בית הדין של הצדוקים. היה חלק מממשלת המרד. מונה ע"י ממשלה זו למפקד המרד בירושלים, יחד עם יוסף בן גוריון. נרצח במהלך הרציחות שאירעו ע"י הקנאים והאדומים, כיוון שהתנגד למרד.

יוסף בן מתתיהו: התנגד למרד בראשיתו. ממשלת המרד מינתה אותו למפקד המרד בגליל. את מלאכה זו לא עשה באופן מוצלח. בחורבן יודפת הסגיר עצמו לרומאים, ולאחר מכן בא בשליחותם לנסות לשכנע את מורדי ירושלים להיכנע. נעשה סופר המלחמה של הרומאים, אותה תיאר בפירוט רב. השאלה האם להגדירו כבוגד לא הוכרעה.

אגריפס השני: כיהן כמלך מטעם הרומאים על חלקים מסוימים מהארץ, והיתה לו הזכות למנות כהנים גדולים. בתחילת המרד ניסה להניא את המורדים, ולאחר מכן סייע לרומאים בפועל בדיכוי המרד.

מורדים

אלעזר בן שמעון: מנהיג אחד מפלגי הקנאים. לקח את שללו של גאלוס בנסיגתו. ממשלת המרד לא נתנה לו שום תפקיד, והעדיפה למנות מנהיגים מתונים. כנראה נהרג בקרבות בחורבן ירושלים.

יוחנן (בן לוי) מגוש חלב: מנהיג אחד מפלגי הקנאים. יתכן שבתחילה היה מהמתונים ורק לאחר מכן הצטרף לקנאים. הנהיג את המרד בגליל, ולאחר נפילת הגליל ברח עם אנשיו לירושלים. בחורבן ירושלים הסגיר עצמו לרומאים ונשלח לכלא לכל ימי חייו.

שמעון בר גיורא: מנהיג פלג הקנאים הגדול ביותר בירושלים. נכנס לירושלים עם אנשיו בשלב מאוחר. בחורבן ירושלים ניסה להימלט מהרומאים, נתפס והוצא להורג בתהלוכת ניצחון ברומא, כיוון שהם ראו בו את ראש צבאות המורדים.

זכריה בן אמפיקלוס: מראשי הקנאים. יש שטענו שהוא רבי זכריה בן אבקולס שמוזכר בגמרא כמי שמנע את הבאת קרבנו של הקיסר מחמת ענוותנותו, וגרם בזה לפריצת המרד.

אלעזר בן חנניה: הפסיק את הבאת הקרבן לשלום הקיסר, ובכך גרם בפועל לפריצת המרד. ממשלת המרד מינתה אותו למפקד המרד באזור אדום, כנראה כדי להרחיקו מירושלים.

מנחם בן יהודה: מנהיג הסיקריים. בתחילה היה המנהיג במצדה. בתחילת המרד הגיע לירושלים ורצח את חנניה הכהן הגדול. המתונים בירושלים חששו שהוא ישלוט עליהם בעריצות, והרגוהו בעינויים.

אלעזר בן יאיר: מנהיג הסיקריים במצדה לאחר מות מנחם בן יהודה. התבצר במצדה עם אנשיו ובשלב הסופי של דיכוי המרד שכנע את אנשיו להתאבד יחד איתו.

רומאים

נירון: הקיסר הרומאי בתחילת המרד. היה אכזרי ומטורף. הרומאים מרדו בו והדיחו אותו. כבריחתו מהרומאים שמרדו בו, התאבד. הגמרא מוסיפה שהוא התגייר.

גַלְפָּה: היה קיסר לאחר נירון, לזמן קצר. הרומאים מרדו אף בו ורצחוהו. **אותו:** היה קיסר לאחר גלבה, לזמן קצר. הרומאים מרדו אף בו והוא התאבד.

ויטליוס: היה קיסר לאחר אותו, לזמן קצר. הרומאים מרדו אף בו ורצחוהו. **אספסינוס:** פיקד על דיכוי המרד, ובמהלכו מונה לקיסר לאחר ויטליוס. **טיטוס:** פיקד על דיכוי המרד מרגע שאספסינוס אביו מונה לקיסר. החרیب את ירושלים ואת המקדש.

(קסטיוס) גאלוס: נציב סוריה, שהיה ממונה גם על פלורוס, נציב יהודה. ניסה לדכא את המרד בתחילתו, והמורדים הביסוהו. במקורות רבים שמו נכתב בטעות "צסטיוס".

(גסיוס) פלורוס: נציב יהודה בתחילת המרד. היותו גם רוצח וגם מושחת הביאו לפריצת המרד.